

УДК
687.01:004.92

ВАЩУК Н.Ф.
Державний науково-дослідний інститут МВС України

РОЗВИТОК ФОРМЕННОГО ОДЯГУ ПОЛІЦІЇ

***Мета.** Метою зазначеної роботи є висвітлення процесу удосконалення та розроблення форми одягу міліції та однострою Національної поліції України, а також систематизація нормативно-правових актів щодо форменого одягу за період незалежності України, що втілено у монографії «Однострій поліцейських: історія розвитку та нормативно-правове забезпечення».*

***Наукова новизна.** Проаналізовано розвиток одностроїв поліцейських, досліджено процеси впровадження зразків форменого одягу та знаків розрізнення, процес розроблення одностроїв та їх удосконалення відповідно до вимог сучасності. Систематизовано нормативно-правові акти в хронологічному порядку починаючи від 1992 року та закінчуючи сьогоднішнім, відповідно до яких здійснювалося забезпечення форменим одягом працівників української міліції та Національної поліції України.*

***Практичне значення.** Видання сприяє популяризації історії вітчизняного форменого одягу. Буде цікаво дослідникам розвитку українських одностроїв, можна простежити динаміку змін в одностроях поліцейських в історичних рамках монографії.*

Ознайомлення з матеріалами монографії слухачів вищих навчальних закладів за напрямом легкої промисловості допоможе актуалізувати важливість вивчення дисциплін з технології, конструювання, моделювання одягу та взуття, а також розширить уяву студентів щодо практичного застосування набутих знань і навичок.

Видання монографії «Однострій поліцейських: історія розвитку та нормативно-правове забезпечення» сприятиме підготовці фахівців, які будуть розробляти новітні однострої Національної поліції України та інших центральних органів виконавчої влади та військових формувань.

***Ключові слова:** однострій поліцейських, формений одяг, нормативно-правові акти, нормативно-правове забезпечення.*

***Вступ.** Дослідження історії розвитку одностроїв органів державної влади є необхідним для процесу їх розробки та вдосконалення. Досліджуючи однострої минулих часів, фахівці можуть скласти уяву про загальний облік людей, що носили формений одяг протягом того чи іншого періоду життя суспільства і держави, простежити закономірність змін у конструкції, кольоровій гамі та знаках розрізнення відповідно до історичних подій.*

Історія одностроїв таких органів, як міліція та поліція, відображена у наказах, постановах, циркулярах та інших історичних документах, а також у працях істориків форменого одягу. Оскільки історія України як незалежної держави триває невеликий у рамках історії час, для складання повної картини щодо впровадження тих чи інших зразків одностроїв міліції та сучасної Національної поліції України доцільно дослідити історію одностроїв поліцейських органів, що діяли на території України до здобуття незалежності. Актуальність дослідження полягає у тому, що процес розробки та вдосконалення однострою є незупинним, і для його функціонування необхідний аналіз як сучасних зразків, так й історичних.

Розділи видання систематизовано за хронологічним принципом, де представлено історичний нарис розвитку форменого одягу поліцейських, який охоплює період від XVIII століття до 1991 року. Також, містяться матеріали щодо форменого одягу працівників міліції у перші роки незалежності (1991 – 1995 роки). Виокремлено матеріали щодо проектів та затверджених зразків у активний період розробки форменого одягу міліції, який охоплює десятиліття 1995 – 2005 років та матеріали щодо оновлення затверджених зразків форменого одягу міліції у 2005 – 2010 роках. Уніфіковано формений одяг працівників міліції у 2010 – 2014 роках. Опрацьовано матеріали щодо розробки та впровадження зразків однострою Національної поліції України з 2014 року і до сьогодні.

Слід зазначити, що в монографії представлено перелік нормативно-правових актів, відповідно до яких здійснювалося та здійснюється нормативно-правове забезпечення форменим одягом працівників міліції та Національної поліції України. Перелік налічує 13 постанов Кабінету Міністрів України та 64 накази МВС, частина з яких отримана в Галузевому державному архіві МВС України.

Під час вивчення історії одностроїв поліцейських і міліцейських установ, що діяли на території України до 1991 року, автори дослідили джерела як спеціалізованого, так і загальноісторичного характеру. Можна зазначити, що інформація, яка міститься в історичних дослідженнях щодо діяльності українських правоохоронних органів, охоплює, як правило, територію України, що перебувала у складі Російської Імперії та СРСР [1]. Натомість, в історичному нарисі відсутня інформація про поліцейські органи Австро-Угорщини, до складу якої також входили українські землі. Також, наукові праці із загальної історії містять обмаль інформації щодо одностроїв. Праці таких спеціалістів з історії форменого одягу, як В. І. Горобцов, С. О. Гонюхов, Л. Н. Токар, достатньо детально описують не тільки зразки однострою поліції Царської Росії та міліції Радянського Союзу, але й посилання на нормативно-правові акти. Однак, Л. Н. Токар, досліджуючи однострої радянської міліції першого періоду існування Радянської влади, робить посилання на накази НКВС РРФСР, тоді як на той час міліція

Радянської України мала власні однострої. Також маловивченим є питання одностроїв органів охорони громадського порядку періоду Української революції 1917–1921 років.

У рамках монографії досліджуються однострої органів поліції та міліції, які існували на території України у період від початку XIX століття до 1991 року. У зв'язку із великими часовими рамками дослідження описується лише загальний зовнішній вигляд одностроїв, їх кольорова гама та деякі особливості конструкції, без детального опису предметів одностроїв. У дослідженні розглянуті однострої поліції Російської Імперії, Австро-Угорської Імперії, Української Народної Республіки, Української Держави, а також однострої радянської міліції. Автори не розглядали однострої поліцейських органів Польщі, Румунії та Чехословаччини, до складу яких частково входили території України у 1918–1940 роках, а також однострої поліцейських формувань часів нацистської окупації України у 1941–1944 роках. Однострій поліцейських є форменим одягом, який використовується поліцейськими як елемент ідентифікації під час виконання службових обов'язків, а також як елемент «корпоративної етики» працівників Національної поліції. Історія розвитку одностроїв поліцейських, як і історія розвитку будь-якого костюма, безумовно, заслуговує на увагу. Однак на сьогодні в Україні фактично відсутні видання, які б наглядно продемонстрували зміни у зовнішньому вигляді та якості одностроїв поліцейських.

Монографія «Однострій поліцейських: історія розвитку та нормативно-правове забезпечення» надає змогу заповнити «білі плями» в історії українського костюма. У цьому виданні систематизовано дані щодо розвитку зовнішнього вигляду, конструкції та декоративних елементів форменого одягу та одностроїв поліцейських. Фотографії та малюнки, представлені у виданні, ілюструють такі особливості предметів одягу, головних уборів, взуття та спорядження, як колір, форма, конструктивні лінії, оздоблення, матеріали та фурнітуру, також детально розглянуто знаки розрізнення, принципи їх використання та розміщення на предметах одностроїв.

Об'єкти та методи дослідження. Об'єктами є однострої поліцейських, формений одяг міліції, дослідження стосується загального зовнішнього вигляду одностроїв, їх кольорової гама та особливості конструкції, без детального опису предметів одностроїв, та нормативно-правові акти щодо форменого одягу за період незалежності України. Використано історичний та системний підхід до вивчення досліджуваних об'єктів. У ході досліджень використовувалися: метод класифікації, метод експертних оцінок, метод уніфікації.

Результати досліджень. У підсумках зауважимо, що дослідження історії розвитку форменого одягу виявило пряму залежність процесу

розробки та вдосконалення форми для різних категорій працівників та службовців МВС від історичних подій, які відбувались в країні, та перетворень в структурі МВС. Перші роки незалежності принесли бурхливі зміни в суспільному житті новоствореної країни. В умовах зростаючої соціальної напруженості та загального зростання криміналізації суспільства питання зміни або удосконалення уніформи міліції неминуче відходили на задній план. Однак, навіть у такий складний час, проводилися заходи з метою організації належного забезпечення працівників міліції форменим одягом.

Дослідження продемонструвало інформаційний дефіцит, відсутність довідників щодо розвитку форменого одягу МВС перших років незалежності, де б були зафіксовані зміни у зовнішньому вигляді та якості форменого одягу.

Також слід зазначити, що сьогодні процес розроблення та вдосконалення зразків одностроїв поліцейських постійно продовжується (Рис.1). Вивчаються запити та вимоги різних підрозділів поліції щодо однострою, аналізується міжнародний досвід використання поліцейськими форменого одягу.

Рис.1. Експериментальні зразки однострою поліцейських, представлені в експозиції XIII Міжнародної спеціалізованої виставки «Зброя та безпека – 2016»

Досліджуються перспективні форми, конструкції виробів, технології виготовлення, властивості сучасних текстильних матеріалів, доцільність використання різних пакетів тканин. Водночас, вдосконалюється зовнішній вигляд одностроїв, розробляються нові знаки розрізнення. Проводиться дослідне носіння розроблених зразків. Експериментальні та перспективні зразки однострою поліцейських експонуються у рамках спеціалізованих

виставок (Рис.2), на яких керівництво країни, Міністерства внутрішніх справ та інших органів виконавчої влади, представники зацікавлених підрозділів Національної поліції України, журналісти, представники громадськості, а також усі охочі мають змогу ознайомитись із зовнішнім виглядом розробок щодо удосконалення однострою поліцейських.

Рис.2. Міністр внутрішніх справ України А. Б. Аваков, Державний секретар МВС О. В. Тахтай, голова Національної поліції України С. М. Князєв та Директор ДНДІ МВС України В. О. Криволапчук під час демонстрації перспективних зразків однострою поліцейських на XIV Міжнародній спеціалізованій виставці «Зброя та безпека – 2017»

Висновок. Отже, систематизована інформація щодо динаміки перетворень однострою поліції дозволять зробити процес розроблення сучасного форменого одягу більш ефективним і досконалим. В свою чергу, це дозволить поліпшити та задовольнити естетичні і експлуатаційні вимоги сучасного поліцейського, також значно розширити асортимент продукції різних галузей легкої промисловості України.

В свою чергу ознайомлення з матеріалами монографії сприятиме підготовці спеціалістів, які вже завтра будуть здійснювати розроблення та вдосконалення одностроїв Національної поліції України та інших центральних органів виконавчої влади та військових формувань, які щодня захищають наші права і свободи.

Список літератури

1. Смирнов О.Ю. Міліція України: історичний нарис, портрети, події. Науково-попул. Видання / За заг. ред. Ю.О. Смирнова. – Київ: Видавничий дім «Ін Юре». 2002. – 888 с.